

УДК 330.322:[63:551.521]

Каленська В.П.
аспірант

Житомирського національного агроекологічного університету

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

У статті на основі виявлення проблематики функціонування національних агровиробників, у тому числі тих, що працюють на забруднених радіацією територіях, запропоновано шляхи підвищення ефективності регулювання державою їх забезпечення інвестиційними ресурсами. Акцентовано увагу на факторах, що сприятимуть підвищенню ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських виробників на радіаційно забруднених територіях України, таких як: залучення зарубіжних вкладень в агросектор; установлення пріоритетності сфер інвестицій у сільське господарство; захист сільськогосподарських інвестицій; регулювання податкових програм забезпечення ефективності інвестиційної діяльності агропідприємств; регулювання кредитних зобов'язань сільгоспвиробників; стимулювання проведення відповідної амортизаційної політики агровиробниками країни. Рекомендовано запровадження та підвищення ефективності законодавчих процедур банкрутства сільгоспвиробників, у тому числі тих, що працюють на радіаційно забруднених територіях.

Ключові слова: державне регулювання, інвестиційне забезпечення, підприємство, сільське господарство, радіаційно забруднені території.

Каленская В.П. ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ НА РАДИАЦИОННО ЗАГРЯЗНЕННЫХ ТЕРРИТОРИЯХ УКРАИНЫ

В статье на основе выявления проблематики функционирования национальных агропроизводителей, в том числе тех, которые работают на загрязненных радиацией территориях, предложены пути повышения эффективности регулирования государством их обеспечения инвестиционными ресурсами. Акцентировано внимание на факторах, которые будут способствовать повышению эффективности государственного регулирования инвестиционного обеспечения сельскохозяйственных производителей на радиационно загрязненных территориях Украины, таких как: привлечение зарубежных вложений в агросектор; установление приоритетности сфер инвестиций в сельское хозяйство; защита сельскохозяйственных инвестиций; регулирование налоговых программ обеспечения эффективности инвестиционной деятельности агропредприятий; регулирование кредитных обязательств сельхозпроизводителей; стимулирование проведения соответствующей амортизационной политики агропроизводителей страны. Предложено внедрение и повышение эффективности законодательных процедур банкротства сельхозпроизводителей, в том числе тех, что работают на радиационно загрязненных территориях.

Ключевые слова: государственное регулирование, инвестиционное обеспечение, предприятие, сельское хозяйство, радиационно загрязненные территории.

Kalenska V.P. WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF STATE REGULATION OF INVESTMENT PROVISION FOR AGRICULTURAL PRODUCERS IN UKRAINIAN TERRITORIES POLLUTED BY RADIATION

Based on principles of detecting problems connected with functioning of national agricultural producers, including those who are working in the territories polluted by radiation, the article has offered ways to increase the state regulation efficiency of their provision with investment resources. The great emphasis has been placed on the following factors fostering the increase of the state regulation efficiency directed to investment provision of agricultural producers in the territories polluted by radiation in Ukraine: involvement of foreign investments in agricultural sector; setting of priority investment areas in agriculture; protection of agricultural investments; regulation of tax programs on efficiency provision of investment activity of agricultural enterprises; management of credit duties of agricultural producers; stimulation of the corresponding amortization policy implementation by agricultural producers of the country. Besides, it has been recommended to adopt and increase the efficiency of legislative bankruptcy procedures for agricultural producers, including those who work in the radiation territories.

Keywords: state regulation, investment provision, enterprise, agricultural sector, territories polluted by radiation.

Постановка проблеми. Трансформація національної економіки та зовнішньоторговельних відносин України в сучасних умовах посткризового їх розвитку збільшили пріоритетність сільського господарства як ключового сектора вітчизняної економічної системи. Водночас занепад сільськогосподарських виробників за часів СРСР і кризові прояви в аграрному секторі України в період здобуття незалежності призвели до високого зносу основних фондів, низької якості технологій, які використовуються, мінімальних розмірів інноваційних розробок у сільському господарстві країни.

Наведене потребує активізації інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств у державі. При цьому інвестиційні вкладення, крім суто економічних цілей, повинні вирішувати загальну проблематику сільськогосподарських територій в Україні, де серед головних проблем можемо виділити підвищення ефективності використання

сільськогосподарського потенціалу аграрних підприємств, які здійснюють власну виробничу діяльність на радіаційно забруднених територіях, на заваді чому стоїть низька якість регулювання державними інституціями таких економічних процесів.

За таких умов країна потребує збільшення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських виробників узагалі та тих, що здійснюють власну фінансово-господарську діяльність на забруднених радіацією сільськогосподарських угіддях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження наукових напрацювань із проблематики державного регулювання інвестицій у сільське господарство, у тому числі що здійснюється на радіаційно забруднених територіях, показало наявність низки напрямів наукових розвідок:

– розкриття проблематики державного регулювання інвестиційних вкладень у сільськогосподар-

ські підприємства країни (В.В. Готра [1], О.Б. Панасюк [2], О.О. Супрун [3] та ін.);

– оцінка різноманітних аспектів фінансово-господарської діяльності сільгоспвиробників із забруднених радіацією територій України (С.В. Василенко [4], О.В. Збродська [5], О.О. Юшкевич [6] та ін.);

– характеристика проблем інвестиційного забезпечення національних сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій (Л.Д. Павловська [7], В.М. Ходаківський [8] та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи високу теоретичну і практичну цінність наукових досліджень у контексті вирішення проблем інвестиційного забезпечення сільськогосподарських бізнес-єдиниць, що здійснюють господарську діяльність на радіаційно забруднених територіях України, наголошуємо на необхідності наукових розвідок у царині державного регулювання таких процесів з акцентом на підвищення його ефективності в сучасних умовах розвитку національної економіки.

Мета статті полягає у розробленні та запропонованні шляхів підвищення ефективності регулювання державними інституціями забезпечення виробників інвестиційними ресурсами, спираючись на проблематику функціонування сільськогосподарських виробників, у тому числі тих, що працюють на радіаційно забруднених територіях України.

Вклад основного матеріалу дослідження. Посткризові зміни в національній економіці та наявність значного невикористаного потенціалу сільського господарства України потребують активізації наукових досліджень у контексті збільшення ефективності функціонування як агропромислового комплексу країни у цілому, так і окремих сільгоспвиробників.

Сучасне українське сільське господарство та сільгоспвиробники забезпечують у країні:

– зростання ВВП. Так за темпів росту національного ВВП у 2010–2016 рр., що дорівнювали 220,80%, сільське господарство продемонструвало зростання на 344,84%, виступаючи драйвером зростання вітчизняного валового внутрішнього продукту та економіки країни [9];

– підтримку експорту. Так, із 2010 до 2016 р. частка сільськогосподарської продукції у загальнонаціональному експорті країни збільшилася на 23% – із 19% у 2010 р. до 42% у 2016 р. При цьому сільське господарство було єдиним сектором економіки країни, що не зменшив обсяги експортних поставок у період економічної кризи 2013–2015 рр. [10];

– високий рівень зайнятості працездатного населення. Так, частка зайнятого працездатного населення у сільському господарстві України серед усього працездатного населення країни за 2010–2016 рр. збільшилася на 2,24% – із 15,37% у 2010 р., до 17,61% у 2016 р. [11].

Можна виділити низку головних проблем вітчизняного сільського господарства:

– низький рівень оплати праці в галузі. За період із 2010 до 2016 р. середня заробітна плата в сільському господарстві була значно менше середнього рівня оплати праці по країні. При цьому відзначаємо зменшення дисбалансу за період дослідження з 63,87% середньої заробітної плати у 2010 р. до 80,94% у 2016 р. [12];

– знос основних фондів сільгоспвиробників, що збільшився у 2010–2016 рр. на 10,32% – до 51,11% у 2016 р. [13].

Наведе вимагає збільшення інвестиційної підтримки сільського господарства України та вітчизняних аграрних підприємств.

Спираючись на дані Державної служби статистики України за 2010–2016 рр. [14], відзначаємо як перевищення темпів росту інвестиційних вкладень у сільське господарство країни (510,59%) над загальними темпами росту інвестицій (206,93%), так і збільшення частки таких інвестицій у загальному розмірі інвестицій у країні (зростання на 8,21% – до 13,81% у 2016 р.). Однак, незважаючи на позитивні наслідки аналізу, відзначаємо дві суттєві проблеми з інвестуванням у національне сільськогосподарське виробництво: зростання носить переважно інфляційний та девальваційний характер; неефективна структура інвестицій, що деформує сільське господарство та національну економіку, зменшуючи їх ефективність.

За таких умов значно зростає частка державного регулювання інвестиційного забезпечення національних аграрних виробників.

Підтримуємо точку зору О.В. Петряка [15] про те, що вітчизняні владні інституції демонструють низьку ефективність регулювання інвестиційного забезпечення агровиробників та не забезпечують збереження національних інтересів і збільшення ефективності функціонування економіки України та її агросектору в сучасних умовах посткризового розвитку країни.

При цьому головним, на нашу думку, в рамках регулювання державою інвестиційної діяльності сільськогосподарських виробників в Україні є акцентування уваги на вирішенні ключових проблем агровиробництва як у країні у цілому, так і в її окремих регіонах, зокрема забруднених радіацією.

Виходячи з наведеного, запропонуємо шляхи (складники) підвищення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників на радіаційно забруднених територіях України, що повинні включати: розроблені фактори державного регулювання інвестиційного забезпечення агросфери країни; чинники, напрями вдосконалення, комплекс заходів підвищення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників на радіаційно забруднених територіях; розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку сільгоспідприємств на радіаційно забруднених територіях.

У рамках державного регулювання інвестиційного забезпечення агросфери країни необхідно акцентувати увагу на таких факторах, як: залучення зарубіжних вкладень в агросектор; установлення пріоритетності сфер інвестицій у сільське господарство (у тому числі в радіаційно забруднені території); захист сільськогосподарських інвестицій; регулювання податкових програм забезпечення ефективності інвестиційної діяльності агропідприємств; регулювання кредитних зобов'язань сільгоспвиробників; стимулювання проведення відповідної амортизаційної політики агровиробниками країни.

Характеризуючи чинники забезпечення державою регулювання інвестиційної діяльності сільськогосподарських виробників на радіаційно забруднених територіях, можемо відзначити такі: наявність чіткої стратегії реформування земельних відносин у країні та на відповідних територіях; вирішення питань регулювання купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, у тому числі на радіаційно забруднених територіях; забезпечення відповідного рівня сприятливості податкового середовища та фінансової системи країни; оптимізація втручання владних структур у вирішення економічних, у т. ч. аграрних, проблем; стан нормативно-правової бази, що регулює економічну діяльність, у тому

числі в аграрній сфері; пошук та наявність конструктивних пропозицій фінансування аграрних підприємств; державні гарантії повернення інвестицій, у т. ч. в агропідприємства, що працюють на радіаційно забруднених територіях; лояльність кредитування таких аграрних підприємств.

Уважаємо, що напрямами вдосконалення державного регулювання інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників на радіаційно забруднених територіях є такі: забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та підтримка політичної стабільності країни; вдосконалення інвестиційної нормативно-правової бази; забезпечення рівних умов щодо проведення інвестиційної діяльності для всіх суб'єктів економічних відносин; упровадження екологічно зваженої фінансової та податкової політики; забезпечення державного страхування інвестиційних ризиків шляхом створення земельних банків та іпотечного кредитування.

Характеризуючи комплекс заходів із підвищення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників на радіаційно забруднених територіях, відзначаємо такі його складники: заходи у законодавчій сфері, сфері економіки, інформаційній сфері, а також галузеві-специфічні та організаційні заходи.

У законодавчій сфері країна потребує:

1. Формування ефективної нормативно-правової бази для залучення інвестицій та гарантування захисту прав інвесторів і кредиторів, у рамках чого необхідно: провести аналіз та внести зміни до Закону України «Про ринок земель» щодо положень про переважне право держави на придбання земель сільськогосподарського призначення; реалізувати аграрну реформу; впровадити проект земельної реєстраційної системи та банку земельно-кадастрових даних; розробити та почати реалізовувати програму розвитку інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників на радіаційно-забруднених територіях з урахуванням реального їх становища; вдосконалити законодавство щодо регулювання створення та функціонування оптових ринків сільгосппродукції; розробити та ухвалити низку законодавчих та нормативних актів у сфері державного регулювання діяльності агроінвесторів, урахувавши тих, які працюють на радіаційно забруднених територіях, у т. ч. стосовно їх інвестиційної діяльності.

2. Законодавчої регламентації страхування ризиків аграрної діяльності на забруднених радіацією територіях та забезпечення захисту агроінвестицій за рахунок: розширення страхових послуг у рамках розроблення та реалізації концепції розвитку страхування сільгоспризиків в Україні та дієвої й ефективної програми державної фінансової підтримки страхування ризиків агроінвесторів; розроблення та затвердження єдиних методів оцінки ризиків інвестування у вітчизняній агросфері (у т. ч. на радіаційно забруднених територіях); виділення форм та видів обов'язкового страхування сільськогосподарської діяльності в країні з можливістю їх використання на забруднених радіацією агротериторіях.

3. Запровадження та підвищення ефективності законодавчих процедур банкрутства сільгоспвиробників, у тому числі тих, що працюють на радіаційно забруднених територіях.

В економічній сфері необхідне впровадження таких заходів: розроблення стратегії розвитку національної економіки з урахуванням оптимізації державного регулювання вітчизняного сільськогосподарства, у т. ч. на радіаційно забруднених територіях;

розроблення і реалізація програм, спрямованих на підтримку доходності сільгоспвиробників (у т. ч. тих, які працюють на забруднених радіацією територіях); підтримка інноваційного розвитку аграрної галузі країни та всіх її складників; підвищення продовольчої безпеки країни внаслідок формування ефективної системи державних резервів продовольства; вдосконалення оподаткування агроінвесторів із можливістю використання двох альтернативних варіантів: єдине пряме оподаткування, де об'єктом оподаткування виступає земля, і яке складається з плати за землекористування та вилучення рентних доходів, що будуть надходити до місцевих бюджетів; пільгове оподаткування суб'єктів сільськогосподарської діяльності залежно від участі їх у розвитку територій, де вони розташовані; підвищення рівня державних закупівель, підтримка агроінвесторів, а також сприяння ефективній реорганізації збиткових сільгоспвиробників; підвищення ефективності агроінвестування з пільговими умовами для сільгоспвиробників, що працюють на забруднених радіацією територіях; підвищення ефективності кредитування агроінвесторів, у т. ч. за рахунок компенсації державою відсотків за кредитами та утворення державного аграрного банку з додатковими пільгами для сільгоспвиробників, що працюють на радіаційно забруднених територіях.

До заходів в інформаційній сфері відносимо: розроблення стратегії промоції інвестування у вітчизняну агросферу з виділенням сільгоспвиробників, що функціонують на забруднених радіацією територіях; рекламу та інформаційну підтримку регіональних агропроектів, що потребують інвестиційних коштів; збільшення обсягу цифрової інформації стосовно інвестиційних потреб агроінвесторів, у т. ч. тих, що працюють на радіаційно забруднених територіях; дотримання установлених правил щодо вдосконалення системи надання інформації, що стосується теперішнього стану екології України відповідно до положень Орхуської конвенції; створення «інвесторських карт» – інструментів забезпечення інформації про перспективи, проекти, вимоги та проблеми й інші показники сільськогосподарських підприємств.

Галузеві специфічні заходи повинні включати: реформування та оптимізацію фінансово-господарської діяльності агроінвесторів для підвищення ефективності сільгоспінвестування; утворення макросистеми сільських громад із включенням до неї соціальної, інфраструктурної, комунікаційної підсистем.

До організаційних заходів відносимо: підвищення ефективності взаємозв'язків між владними інституціями (у тому числі місцевою владою), інвесторами та агропідприємствами; реформування стандартів управління агроінвесторів для підвищення ефективності й прозорості їх інвестиційної діяльності; системний підхід до регіональних інвестиційних проектів.

Окремо як складник (шлях) підвищення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників на радіаційно – забруднених територіях України вважаємо за необхідне розробити та реалізувати окремий стратегічний документ «Стратегія інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях області». На рис. 1 наведено складники стратегії.

Окремо, в рамках стратегії, необхідно охарактеризувати необхідну ринкову інфраструктуру агропідприємств на рівні регіону, що буде включати: споживачів (населення, підприємства, переробна промисловість, підприємства оптової та роздрібно

торгівлі); виробників (сільськогосподарські підприємства на радіаційно забруднених територіях (тваринництво та рослинництво), сільські господарства населення, імпортери агропродукції); підприємства інфраструктури (агробіржі, аукциони, гуртові ринки та ін.); підприємства інфраструктури сприяння інвестуванню та розвитку аграрного бізнесу (інформаційно-консультативні інвестиційні центри аграрної галузі, венчурні компанії, інноваційні структури (технопарки, технополіси), науково-дослідні центри, бізнес-інкубатори).

Вважаємо, що запропоновані наукові напрацювання дадуть змогу підвищити ефективність державного регулювання інвестиційного забезпечення національних агровиробників, у тому числі тих, що працюють на забруднених радіацією територіях.

Висновки з проведеного дослідження. У дослідженні, спираючись на обґрунтування підвищення значення сільського господарства для сучасного розвитку країни та національної економіки, у рамках вирішення проблем функціонування сільськогосподарських виробників, у тому числі тих, що працюють на радіаційно забруднених територіях України, розроблено та запропоновано шляхи підвищення ефективності регулювання державними інституціями забезпечення таких виробників інвестиційними ресурсами. У роботі до таких шляхів віднесено: фактори державного регулювання інвестиційного забезпечення агросфери країни; чинники забезпечення державою регулювання інвестиційної діяльності сільськогосподарських виробників на радіаційно забруднених територіях; напрями вдосконалення державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських виробників на радіаційно забруднених територіях; комплекс заходів із підвищення ефективності такого регулювання; розроблення стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. Подальші дослідження потребують деталізації елементів запропонованої стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Готра В.В. Сучасний стан, фактори забезпечення та напрями активізації інвестиційної діяльності у сфері сільського господарства / В.В. Готра // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 6(168). – С. 114–121.
2. Панасюк О.Б. Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки / О.Б. Панасюк // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С. 51–53.
3. Супрун О.О. Розвиток інвестиційного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств / О.О. Супрун // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – № 2(53). – С. 156–163.
4. Василенко С.В. Статистичні аспекти діяльності підприємств на радіоактивно забрудненій території Житомирської області /

Рис. 1. Стратегія інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях

Джерело: розроблено автором

5. С.В. Василенко // Фінанси, облік та аналіз господарської діяльності. – 2016. – № 1(54). – Т. 2. – С. 223–230.
6. Збродська О.В. Склад ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій / О.В. Збродська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/28_OINXXI_2010/Economics/72067.doc.htm.
7. Юшкевич О.О. Моніторинг сталого розвитку сільськогосподарських підприємств зони радіаційного забруднення / О.О. Юшкевич // Сталый розвиток підприємств, регіонів, країн : матеріали міжнар. наук. конф. (5–7 листоп. 2012 р.). – Дніпропетровськ, 2012. – Ч. I. – С. 181–182.
8. Павловська Л.Д. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств : [монографія] / Л.Д. Павловська, В.М. Ходаківський. – Житомир : Полісся, 2015. – 236 с.
9. Ходаківський В.М. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій / В.М. Ходаківський // Вісник СНАУ. Економіка і менеджмент. – 2013. – № 6. – С. 177–180.
10. Валовий внутрішній продукт / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Товарна структура зовнішньої торгівлі / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Зайняте населення за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Наявність і стан основних засобів за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. Петряк О.В. До проблем державного регулювання інвестиційного забезпечення національної економіки / О.В. Петряк // Держава та регіони. – 2017. – № 1. – С. 55–61.